

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Monialaisen yhteistyön kehittäminen

Kuopion OMA -pilotin kehittämisprosessi.

Liisa Pääkkönen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05 / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Liisa Pääkkönen	Sivumäärä 31 ja 1 liitesivu
Työn nimi Monialaisen yhteistyön kehittäminen Kuopion OMA -pilotin rakentaminen	
Ohjaava opettaja Anita Saaranen-Kauppinen	
Työn tilaaja Vamos Kuopio, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö	
Tiivistelmä <p>Monialainen yhteistyö, yhdessä tekeminen ja verkostoituminen ovat asioita, joita painotetaan palveluissa eri sektoreilla. Monialainen yhteistyö vaatii kehittämistä ja uusien toimintamallien rohkeaa kokeilua. Tämä opinnäytetyö on yksi esimerkki kokeilemisesta, jossa haluttiin selvittää monialaisen yhteistyön toteutumista ja muotoja. Tämän opinnäytetyön tavoite oli kuvata monialaisen yhdessä tekemisen kehittämisprosessi jonka tuloksena syntyi Kuopion OMA -pilotti sekä tuoda konkreettista tietoa monialaisesta yhdessä tekemisestä erialan ammattilaisille.</p> <p>Kuopion alueen eri sektoreiden toimijoiden kanssa ideoitiin ja kehiteltiin matalan kynnyksen ohjaus- ja palvelupiste nuorille. Koko pilotin ideointi- ja toteutusvaiheessa alusta saakka oli alueen kolmannen sektorin ja seurakunnan työntekijöitä. Vastuutahona pilotissa toimi Vamos Kuopio joka on opinnäytetyön tilaaja.</p> <p>Kuopion OMA pilotti toimi Kuopiossa 1.9- 31.10.2016 välisellä ajalla ja oli pääasiassa suunnattu 16- 29-vuotiaille kuopiolaisille nuorille. Pilotissa haluttiin myös kannustaa ylisukupolviseen toimintaan sekä antaa nuorille mahdollisuus toteuttaa omia ideoitaan.</p> <p>Tehtävänä tässä pilotissa oli toimia koordinaattorina kehittämisprosessivaiheessa. Tämä vaihe sisälsi ideointivaiheen sekä käytännön kehittämisvaiheen, eli kokonaisuudessaan pilotin rakentamisen. Varsinaisen toiminnan aika syksyllä ei kuulu tähän opinnäytetyöhön.</p>	
Asiasanat monialainen, moniammatillinen, kehittäminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Liisa Pääkkönen	Number of Pages 31
Title Development of multidisciplinary co-operation Construction of Kuopio OMA pilot	
Supervisor Anita Saaranen- Kauppinen	
Subscriber Vamos Kuopio, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö	
<p>Abstract</p> <p>Multidisciplinary cooperation, working together and networking are the things that emphasis on Service bones in different sectors. Multidisciplinary cooperation requires the development of new approaches and courageous experiment. This study is one example of experimentation, where the aim was to find out and the realization of forms of multi-disciplinary by cooperating. The aim of this study was to describe the multidisciplinary together making a development process which resulted in OMA Kuopio pilot, as well as to bring concrete information on a multidisciplinary working together qualified professionals.</p> <p>With different sectors of the region of Kuopio actors innovated and developed a low threshold Guidance and service point for young people. The entire pilot brainstorming and the implementation phase from the beginning of the third sector in the region and parish workers. Responsibility for pilot work was Vamos Kuopio which is the thesis of my work subscriber.</p> <p>Kuopio, in it is pilot 1.9- 10.31.2016 between time and was primarily directed to 16–29-year old young people in Kuopio. The pilot project was also intended to encourage intergenerational activities, as well as giving young people the opportunity to implement their ideas.</p> <p>My job in this pilot project was to serve as the coordinator of the development stage of the process. This step included the step ideas and practical development phase of a pilot as a whole construction. Stem time ordinary activities in the fall are not part of this thesis.</p>	
Keywords diversified, multi-professional, development	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Tilaaja Vamos Kuopio	6
1.2 Työn tavoitteet ja tarkoitus	8
2 MONIALAISEN- JA MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN TAUSTOJA	9
2.1 Kuopion OMA-pilotin taustatietoa	10
2.2 Monialainen- ja moniammatillinen yhteistyö	12
2.3 Järjestöt monialaisina toimijoina	15
3 KUOPION OMA-PILOTIN RAKENTAMISPROSESSI	16
3.1 Oma roolini kehittämisprosessissa	17
3.2 Ideointi	18
3.3 Ideoinnin kehittäminen käytännöksi	20
3.4 Kehittämisprosessin lopputulos	23
3.5 Osallisuutta, mahdollisuuksia ja aitoa kohtaamista	24
4 YHTEENVETO JA POHDINTA	25
4.1 Yhteistyön kehittäminen ja sen vaikutukset	26
LÄHTEET	29
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Tällä opinnäytetyöllä oli kaksi eri tarkoitusta. Tarkoituksena oli tuoda esille Kuopion OMA -pilotin kehittämisprosessi sekä monialaisen yhteistyön kehittämisen eri näkökulmia käytännön kokemuksieni kautta. Päädyin tähän kehittämisprosessin koordinaattoriksi harjoittelussani Vamos Kuopiossa, jossa mielenkiintoni monialaisen yhdessä tekemisen kehittämiseen kehittyi. Sain seurata moniammatillista työyhteisöä ja seurata monialaisen yhteistyöverkoston rakentamista, kehittämistä sekä toimimista. Yhteisöpedagogin silmin katsottuna monialainen työskentely ja yhdessä tekeminen ovat työskentelymalleina tuottavia sekä kiinnostavia.

Yhdessä tekemisen kehittäminen ja monialaisen yhteistyön lisääminen ovat yksi osa yhteisöpedagogin ammattia. Koordinaattorin työ järjestöjen yhteistyön verkostossa oli viimeinen ja syventävä ammatillinen harjoittelu ennen valmistumista Kansalaistoiminnan- ja nuorisotyön ammattilaiseksi eli yhteisöpedagogiksi ja suuntautumisena järjestötyön toimintaympäristön kehittäminen.

Tämä opinnäytetyö oli toiminnallinen sekä tutkimuksellinen työ monialaisen yhteistyön kehittämisestä. Toiminnallinen osa koostuu pilotin ideointi- ja kehittämisvaiheesta jota kutsuin tässä opinnäytetyössäni kokonaisuutena kehittämisprosessiksi. Tutkimuksellinen osuus vuorostaan keskittyi monialaisen yhteistyön kehittämisprosessin arviointiin, kokemuksiini sekä yhteistyön tärkeyden avaamiseen pilotin kehittämisprosessissa saatujen kokemusten kautta. Molemmat vaiheet, toiminnallinen ja tutkimuksellinen, kulkevat tekstissä rintarinnan. Tietoperusta koostuu omista kokemuksista, havainnoista ja kirjoituksista ollessani pilotin kehittämisvaiheen koordinaattorina. Tämä työ ei esittele pilotin toimintavaihetta syksyllä 2016.

Opinnäytetyö tuo konkreettista tietoa kaikille niille jotka ovat kiinnostuneita monialaisesta yhteistyöstä sekä sen kehittämisestä. Kehittämisprosessin kuvauksen ja monialaisen yhdessä tekemisen kuvauksen lisäksi haluan tuoda esille järjestöjen merkitystä monialaisina toimijoina sekä avata monialaista yhdessä tekemistä. Järjestöt olivat Kuopion OMA- pilotissa keskeisessä roolissa.

Ideoinnin lähtökohtana oli tunnistetun tarpeen pohjalta halu tarjota nuorille paikka, jossa heillä oli mahdollisuus viettää aikaa, tulla kohdatuksi ja tarpeen mukaan autetuksi omaan elämään ja hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä välittömästi, ilman kynnyksiä. Tämä tarve oli tunnistettu eri verkostoissa ja esimerkkinä pilotin ideointiverkosto, järjestöjen yhteistyöverkosto, joka koostui alueen eri kolmannen sektorin toimijoista ja verkoston vastuutahona toimi Vamos Kuopio. Ideoinnista syntyi laadukkaan ohjausverkoston kehittämisen ja monialaisen yhdessä tekemisen pilotti, jonka ideointi- ja kehittämisvaiheita käyn läpi tässä opinnäytetyössä. Prosessina pilotin vaiheet etenivät ideoinnista konkreettiseen suunnitteluun ja lopulta toteuttamiseen tammi-kuun 2016- lokakuun 2016 välisenä aikana. Kuopion OMA- pilotin vastuutahona toimi Vamos Kuopio joka on myös tämän opinnäytetyön tilaaja.

1.1 Tilaaaja Vamos Kuopio

Tämän opinnäytetyön tilaaja on Vamos Kuopio. Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön Vamos toiminta on suunnattu 16–29- vuotiaille nuorille jotka ovat työ- ja opiskeluelämän ulkopuolella. Toiminnan tarkoituksena on vahvistaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten toiminta- ja työkykyä sekä osallistumismahdollisuuksia. Vamoksen sosiaalisen vahvistamisen palvelumalleihin, joiden avulla vahvistetaan nuoren omia voimavaroja sekä vahvuuksia, kuuluu yksilö- ja ryhmävalmennus. Vamos toimintaa löytyy Kuopion lisäksi Helsingistä, Espoosta, Turusta ja Lahdesta (Vamosnuoret 2017). Kuopiossa Vamoksen toimintaa on aloitettu marraskuussa 2014 ja varsinainen työskentely nuorten kanssa keväällä 2015.

Nuoret ohjautuvat Vamokseen ilman lähetettä tai diagnoosia. Kuka tahansa voi nuoren luvalla ottaa Vamokseen yhteyttä ja miettiä yhdessä työntekijän kanssa nuorelle sopivaa palvelua. Vamoksen toiminta on vapaaehtoista ja maksutonta. Tavoitteena on löytää jokaiselle nuorelle sopiva polku työhön, koulutukseen tai muuhun mielekkääseen ja nuorelle sopivaan toimintaan. Palvelut viedään tarpeen mukaan nuoren omaan elinympäristöön ja heille tarjotaan mahdollisuus intensiiviseen ja aidosti nuoren tarpeista lähtevään palvelujen kokonaisuuteen. Vuorovaikutuksellisessa ja asiakaslähtöisessä palvelussa nuoren tarpeet määrittävät työskentelyn sisältöä (Alanen, Kainulainen & Saari 2014, 8). Palveluiden vienti nuoren elinympäristöön näkyy toiminnassa muun muassa siten, että palvelut ovat saatavilla Vamoksen toimintatiloissa. Kuopiossa palvelussa olevilla nuorilla on saatavilla eri sektoreiden mielenterveys-

ja sosiaali- ja terveystalveluja sovittuina aikoina. Ryhmätoimintojen sisältöön on integroitu järjestöjen, yhdistysten sekä eri palveluiden vierailuja.

Sosiaalinen vahvistaminen on yksi Vamoksen toimintaa ohjaava ja vahvasti toiminnassa näkyvä tärkeä käsite. Käsitteenä se on hyvin laaja ja tarkoittaa yksilön kokonaisvaltaista tukemista jonka tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen ja sen edistäminen (Lundbom & Herranen 2011, 6). Tämä näkyy monipuolisesti yksilö- sekä ryhmävalmennuksessa.

Usein ihmisten ongelmat syntyvät puutteellisissa tai vahingollisissa vuorovaikutussuhteissa, mutta ne voidaan myös ratkaista vilpittömästi välittävällä vuorovaikutuksella. Siihen perustuu Vamos-mallin voima. Sen avulla nuori saa omat kykynsä käyttöön ja pystyy rakentamaan omanlaistaan myönteistä tulevaisuutta (Alanen & Kotkavuori, 7). Vamoksen yksi tärkein vahvuus nuorten kanssa työskennellessä on välittäminen. Työskentelymallissa nuorten kanssa korostuu tapa, jolla työntekijät lähtevät auttamaan palveluun tullutta nuorta. Tässä työskentelymallissa korostuu ymmärtäminen, että nuoren ongelmat kytkeytyvät usein toisiinsa ja tästä syystä niitä lähdetään lähestymään kokonaisvaltaisesti.

Ongelmakeskeinen palvelukulttuuri ja sen tarkat asiakassegmentit kaventavat inhimillistä todellisuutta. Tehokkuus on ymmärretty väärin ja siitä johtuen nuori nähdään nippuna yksittäisiä ongelmia, joita ratkotaan kutakin tahoillaan. Nuorten auttamiseen tarkoitetut palvelut on muotoiltu usein siten, että työntekijä tarttuu ensimmäiseen havaitsemaansa ongelmaan ja lähtee ratkomaan sitä. Silloin ei välttämättä huomata, että nuoren ongelmat kytkeytyvät kaikki toisiinsa. Niitä pitää lähestyä kokonaisvaltaisesti, jotta apu ja tuki tuottaisivat toivotun tuloksen (Alanen ym. 8). Tämä näkyy yksilövalmennuksen alkuvaiheessa, jossa nuoren tilannetta kartoitetaan kokonaisvaltaisesti. Vasta kokonaisvaltaisen ymmärryksen kautta ohjaaminen ja auttaminen oikeaan suuntaan voi alkaa. Yksilövalmennuksen rinnalla ryhmävalmennus on myös tärkeä osa nuoren kokonaisvaltaisen tilanteen sekä toimintakyvyn arviointia. Molemmat valmennukset kulkevat rintarinnan tukemassa nuoren yksilöllistä polkua.

Toimivat nuorten palvelut syntyvät yhdessä tekemällä. Vamos tekee tiivistä ja monipuolista yhteistyötä laajan ja jatkuvasti kasvavan verkostonsa kanssa nuorten hyvin-

voinnin eteen. Moni nuori ohjautuu Vamokseen verkostojen kautta, mutta myös Vamoksesta ohjataan nuoria oikeanlaisten palvelujen piiriin. Lisäksi Vamos rakentaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa erilaisia vertaisryhmiä ja harrastusmahdollisuuksia Vamoksen palvelussa oleville nuorille kuin muidenkin palvelujen piirissä oleville nuorille (Vamosnuoret 2017). Vamoksen toimintaan kuuluu oleellisesti monipuolinen verkostoyhteistyön ajatusmalli jossa rakennetaan ja tehdään yhteistyötä jo olemassa olevien eri sektoreiden toimijoiden kanssa. Nuorten sosiaalisen vahvistamisen lisäksi hankkeen tavoitteena on rakentaa monialainen palveluverkosto nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Vamos haluaa edistää ja kehittää toiminnallaan monialaista yhdessä tekemistä.

1.2 Työn tavoitteet ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena oli kertoa käytännön kokemuksen kautta monialaisen yhdessä tekemisen kokemuksia ja havaintoja. Kokemuksia siitä, millaista monialainen yhdessä tekeminen on, miten se toimii sekä mitä kehitettävää siinä olisi. Koordinaattorina oleminen tämän kaltaisessa pilotissa antoi hyvän kuvan siitä, millaisia tapoja eri sektorin toimijoilla on toimia, sekä kuinka monialainen yhteistyö alueen toimijoiden välillä toimii.

Omat selkeät tavoitteeni oli oppia tuntemaan Kuopion alueen eri sektoreiden toimintamalleja paremmin, sekä saada kokemuksien kautta tietoa monialaisen yhteistyön kehittämisestä. Yhtenä tavoitteena oli koota tietoa tämän kehittämisprosessin kautta monialaisen yhteistyön ja yhdessä tekemisen kehittämisestä eri alan ammattilaisille.

Lisäksi tämän opinnäytetyön oli tarkoitus tuoda tilaajalle eli Vamos Kuopiolle sekä muille Vamoksen työntekijöille esimerkillinen tapauskertomus siitä, miten ja millaista on rakentaa monialaisesti yhdessä uudenlaista palvelukokeilua. Kuopion OMA -pilotista tulee löytymään paljon Vamokselle ominaisia toimintatapoja sekä näkymään Vamostoiminnalle ominainen ammattieettinen työote. Tässä työotteessa korostuu lähimmäisen rakkaus, aito välittäminen, rinnalla kulkeminen sekä aito kohtaaminen.

2 MONIALAISEN- JA MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN TAUSTOJA

Monialainen yhteistyö- ja yhdessä tekeminen ovat tämän opinnäytteen keskiössä. Suomessa on viimevuosien aikana saatu aikaan tuloksellisia monialaisia sekä moniammatillisia nuorille suunnattuja palveluita. Merkittävänä esimerkkinä tässä opinnäytetyössäni pilotin ideointi- ja kehittämisprosessivaiheessa ovat olleet Ohjaamot, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön Vamos sekä nuorten tieto- ja neuvontatyön toiminta eri puolilla Suomea. Palvelumallien toimintamalleissa on paljon sellaista, mitä haluttiin tuoda pilottiin. Näissä palveluissa korostui monialainen ja moniammatillinen työskentely sekä matalan kynnyksen toiminta nuorten ehdoilla. Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan palveluja, joilla on normaaleihin palveluihin verrattuna matalampi kynnys. Tällöin asiakkaalta vaadittavia edellytyksiä palveluun hakeutumisessa on madallettu (Leemann & Hämäläinen 2015,1).

Tällainen monialainen ohjaus- ja neuvontapiste on paikka jossa palvelut ovat saman katon alla, kuten esimerkiksi työvoimapalvelut, sosiaalialan-palvelut, asumisen palvelut sekä mielenterveyspalvelut. Lisäksi ohjaus- ja neuvontapalvelusta on mahdollisuus saada tietoa ja neuvontaa arjen asioihin kuten esimerkiksi vapaa- aikaan ja mielekkääseen tekemiseen. Matalan kynnyksen palveluiden tarkoitus on pyrkiä saavuttamaan myös niitä nuoria jotka ovat syystä tai toisesta ajautuneet palvelujärjestelmien ulkopuolelle. Kynnys palveluihin tehdään niin matalaksi, että niihin hakeutuminen olisi mahdollisimman helppoa. Näistä palvelumalleista sekä palveluista löytyy lisätietoa Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskuksen peda.net sivustolta, Helsingin Diakonissalaitoksen Vamosnuoret sivustolta sekä Nuorten tieto ja neuvontapalveluiden Koordinaatin sivustolta.

Ohjaamo on alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen palvelupaikka, jonka toimintamalli rakentuu monialaisesti henkilökohtaista ohjausta, tietoa ja tukea tarjoavasta Ohjaamosta, eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta. Ohjaamo tukee erityisesti erilaisissa nivelvaiheissa olevia nuoria ja edistää koulutukseen ja työelämään kiinnittymistä. Nuorten yksilölliset tilanteet huomioiden Ohjaamon tarjoama ohjaus ja tuki voi sisältää monia eri vaiheita. Ohjaamon ydintoimintaan kuuluu henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, tuki elämänhallintaan, ura-suunnitteluun, sosi-

aalisten taitojen ja valmiuksien kehittämiseen sekä kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen. Toimintamallin tavoitteena on, että Ohjaamo toimii nuoren tukena, kunnes tilanteeseen löydetään pidempikestoinen ratkaisu esimerkiksi yhteistyöverkoston tarjoamien palveluiden kautta tai nuoren siirtyessä opintoihin tai työelämään. Suomessa toimii syyskuussa 2016 yhteensä jo lähes 40 Ohjaamo. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2016).

Nuorten tieto- ja neuvontatyö on ehkäisevää nuorisotyötä, joka tavoitteellisesti peruspalveluna tarjoaa ammattitaitoista tietoa, ohjausta ja neuvontaa erilaisissa nuorten elämään liittyvissä kysymyksissä ja tilanteissa. Työmuodolla tuetaan nuorten kasvua, itsenäistymistä ja hyvinvointia. Palvelut perustuvat nuorten tiedon ja tuen tarpeisiin. Niitä tuottavat kunnat ja järjestöt. Nuorten lisäksi palveluiden kohderyhminä ovat nuorten vanhemmat ja nuorten parissa toimivat sekä nuorisoalaa opettavat ja opiskelevat (Koordinaatti 2017).

Kuopiossa ei ole tällä hetkellä varsinaista matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelua. Kuopiossa on ollut nuorten ohjaus ja tukikeskus REHTI jonka toiminta lopetettiin rahoituksen myötä helmikuussa 2015. REHTI oli 16–29-vuotiaille nuorille suunnattu palvelu jossa haluttiin ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja helpottaa palveluihin pääsyä. Toiminta keskittyi nuoren kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ymmärtämiseen ja tämän kautta yksilöllisen palvelutarpeen hahmottamiseen. Keskeistä oli myös saat-taa nuori tuetusti jatko- ohjaukseen sekä tukea nuorta elämän eri nivelvaiheissa. Toiminnalla haluttiin syventää yhteistyötä ja kumppanuutta 2. asteen oppilaitosten, Kuopion kaupungin organisaatioiden ja 3. sektorin toimijoiden välillä (Koordinaatti, 2014)

2.1 Kuopion OMA -pilotin taustatietoa

Kuopion OMA- pilotin tarkoituksena oli toteuttaa monialaisena yhteistyönä matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa tarjoava avoin tila nuorille. Järjestöjen yhteistyöverkostossa ideoinnin lähtökohtana oli verkostossa tunnistetun tarpeen pohjalta halu tarjota nuorille paikka, jossa heillä on mahdollisuus viettää aikaa, tulla kohdatuksi ja tarpeen mukaan autetuksi omaan elämään ja hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä välittömästi, ilman kynnyksiä. Tämän verkoston vastuutahona toimi Vamos Kuopio. Omiin ja verkoston kokemuksiin perustuen Kuopiossa on pirstaloitunut nuorten palve-

lujärjestelmä joka tarkoittaa sitä, että nuorten ei ole mahdollista saada palvelua, ohjausta ja neuvontaa yhdestä paikasta.

Tällaista niin kutsuttua yhden luukun periaatteella toimivaa palvelua ei ole kunnan pakollista järjestää. Kunnan vastuu määritellään Nuorilaissa (1285/2016) 8 momentin kohdalla. Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Toteuttaessaan 2 §:n tavoitteita ja lähtökohtia kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Kunnan tulee 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten sekä nuorten, heidän perheidensä, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa. Tällainen palvelumalli voisi helpottaa nuoria saamaan oikeanlaista palvelua sekä ehkäisemään syrjäytymistä.

Olin harjoittelujeni kautta huomannut, että Kuopiossa on kattavasti erilaisia palveluita nuorille eri elämäntilanteisiin, mutta niihin pääseminen ei ole helppoa. Palveluissa nuorten kohtaaminen jää monesti pintapuoliseksi eikä todellisia elämänhaasteita havaita nopeassa palveluohjauksessa. Nuorisotaloja Kuopiossa on kattavasti, mutta niiden pääasiallinen tehtävä ei ole toteuttaa ohjaus- neuvonta- tai tietopalvelua nuorille. Kuopiossa ei ole nuorille, 16–29-vuotiaille, tarkoitettua tilaa viettää vapaa-aikaa, tulla kohdatuksi sekä saada samalla ohjausta, neuvontaa sekä tietoa ajankohtaisista asioista. Lisäksi olin kiinnittänyt huomioni alueen kattavaan kolmannen sektorin toimintaan ja myös siihen, että yhteistyötä ei tehdä riittävästi. Yhteistyön tekemisen näkisin eri toimintojen kannalta tärkeäksi sekä kannattavaksi.

Avoin matalan kynnyksen tila, kuten Kuopion OMA- pilotti, oli paikka joka vastasi tunnistettuun tarpeeseen. Tämä tunnistettu tarve oli tullut esille nuorilta itseltään sekä nuorten kanssa työskenteleviltä. Avoin ja kynnyksetön toiminta takasi mahdollisuuden saada ohjausta ja neuvontaa ilman ajanvarausta tai vuoronumeroa. Kynnyksetömän tilan aukiolo, ulkoasu ja paikka palvelivat nuorten tarpeita.

Kolme kuukautta kestävä kokeilun tavoitteena oli 1) selvittää nuorten matalan kynnyksen ohjauspalvelujen ja avoimen tilan tarvetta sekä 2) kokeilla monialaisen yhteis-

työn toteutumista ja muotoja Kuopion OMAssa. Kohderyhmäksi määriteltiin 16–29-vuotiaat nuoret, mutta palveluun olivat tervetulleita kaikki nuoret ja heidän läheisensä. Pilotin toteutuksen lähtökohta oli, että se toteutetaan olemassa olevien resurssien, ilman erillistä rahoitusta. Keskiössä tässä monialaisen yhteistyön kehittämisessä oli kolmannen sektorin toimijat.

2.2 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö

Monialainen yhteistyö tulee sanana erottaa moniammatillisesta yhteistyöstä. Monialainen yhteistyö on eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä jossa jokainen tekee omaa työtänsä yhdessä monialaisen verkoston kanssa. Toimivana kokonaisuutena monialainen yhteistyö vähentää muun muassa palveluiden päällekkäisyyttä sekä luo ehjän palvelukokonaisuuden (Ursin, 6).

Monialaisessa työskentelymallissa työntekijät ovat eri palveluista ja tästä koostuu monialainen yhteistyö. Työtä ja uusia työmalleja kehitetään sekä kokeillaan yhdessä. Jokainen oman alansa ammattilainen ja palvelu tuo omanlaisen näkemyksensä ja ammattitaitonsa sekä kykenee vastavuoroisesti omaksumaan toisen palvelun näkemykset ja taidot. Työskentely vaatii yhteistyötaitoja sekä kärsivällisyyttä. Usein työntekijät ovat eri hallinnon alla toimivista palveluista ja jokaista palvelua säätelee omat sääntönsä, lakinsa ja työskentelytapansa sekä mallinsa. Tästä syystä asioiden eteneminen sekä uusien asioiden kokeileminen ei ole yksinkertaista tai nopeasti etenevää.

Sana moniammatillisuus tarkoittaa eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä. Moniammatillisuus ei suomenkielen käsitteenä ole yksiselitteinen. Vaikka se on toisaalta vakiintunut käsite kuvaamaan eri ammattiryhmiin kuuluvien välistä yhteistyöstä, voidaan silti puhua myös moniammatillisesta ihmisestä, joka on oppinut hallitsemaan eri ammattilaisten käsitteistöt ja keskustelutavat (Sosiaalityön vuosikirja 1996,10).

Moniammatillisuus on sanana monelle paljon tutumpi kuin monialainen. Työpaikoilla työntekijät muodostavat usein moniammatilliseen tiimin johon kuuluu eri ammatin edustajia. Jokainen työntekijä tuo oman ammatinsa osaamisen osaksi työtä. Työskentely osana moniammatillista työryhmää vaatii samalla tavalla yhteistyötaitoja sekä

kärsivällisyyttä kuin monialainen yhteistyö, mutta työntekijöiden välillä ei ole eri hallinnon alla toimivia palveluja tai toimijoita.

Moniammatillisuus kattaa erilaisia työskentelymuotoja moniammatillisesta rinnakkain työskentelystä aina sellaisiin työmuotoihin, joissa rikotaan ammatillisia roolirajoja (Lammintakanen, Rissanen, Peronmaa-Hanska, Joensuu & Ruottu 2016,10).

Molemmissa käsitteissä, monialainen ja moniammatillisuus, korostuu yhdessä tekeminen sekä yhteinen päämäärä.

Lamminkainen ym.(2016) teoksessa Johtaminen ja kehittäminen sosiaalityössä on lainattu Reevesin ym.(2011) perustelua yhteistyön onnistumiselle. Teoksessa mainitaan, että yhteistyön onnistuminen kehittämistoiminnassa on usein liitetty johtamisen merkitykseen toiminnan onnistumiselle. Johtajuus on keskeisessä asemassa, kun pyritään edistämään tehokasta yhteistoimintaa eri professioiden välillä ja sitä kautta laadukkaita ja vaikuttavia palveluja ja hoitoa asiakkaille (Lamminkainen ym.2016,10; Reeves 2011, 33). Ilman johtajaa, joka edistää ja haluaa edistää, sekä kehittää monialaista työskentelymallia, ei monialainen yhteistyö ole mahdollista. Teoksessa Monialainen yhteistyö ja sen arviointi nuorisopalveluissa (Ursin vuosi?) on lainannut van Raakia (2013) käsitellessään johtajan tärkeyttä. Van Raakin mielestä johtaminen on keskeisessä roolissa ja erityisesti eri osapuolten vastuut ja velvollisuudet on hyvä kirjallisesti sopia ja hyväksyä. Näin vältetään turhat ristiriidat ja luodaan perusta yhteistyön syventämiselle.

Monialaisen yhteistyön tekeminen on määrätty Nuorisolaissa (1285/2016). Laissa monialainen yhteistyö on määritelty tavoitteiden toteutumisen yhdeksi lähtökohdaksi. Nuorisolain (1285/2016) 3. luvun yhdeksännessä momentissa on määritelty monialaisen yhteistyön toteutuminen kunnissa.

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisolan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen verkosto. Verkosto ei käsittele yksit-

täistä nuorta koskevia asioita. Verkoston tai muun vastaavan työryhmän tehtävä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi, edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta ja edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi (Nuorisolaki 1285/2016).

Kuopiossa toimii nuorten ohjaus- ja palveluverkoston monialainen työryhmä. Tähän työryhmään kuuluu Kuopion kaupungin nuorisopäällikkö, kasvun- ja oppimisen tuen johtaja, opetusjohtaja, perusturvajohtaja ja nuorisopalveluiden suunnittelija. Lisäksi työryhmään kuuluu Savon koulutuskuntayhtymän toimialajohtaja, Tukeva- työvalmennussäätiön toimitusjohtaja, TE- palveluiden palvelujohtaja, Nuorten Palvelun toiminnanjohtaja ja Setlementti Puijolan Tyttöjentalon johtaja. Vamos Kuopio on yksi työryhmän asiantuntijoista.

Kuopion OMA -pilotissa haluttiin poistaa palveluiden päällekkäisyyttä sekä rakentaa yhdessä laadukkaan ohjaamisen verkostoa. Tarkoituksena oli rakentaa yhdessä laadukas palveluverkosto jossa jokainen verkoston toimija pystyi tuomaan mukanaan oman osaamisensa. Lisäksi haluttiin tehdä enemmän yhdessä ja saada näin karsittua nuorten palveluiden päällekkäisyyttä sekä ns. vaeltamista ”palveluviidakossa”. Kuopion OMA -pilotti oli hyvä esimerkki monialaisesta yhdessä tekemisestä jolla yhdessä haluttiin saada aikaan alla lueteltuja monialaisen yhteistyön etuja.

Monialaisen yhteistyön tärkeimpinä etuina voidaan pitää asiakkaan nopeampaa pääsyä kiinni palveluihin, tiedonkulun tehokkaampi siirtyminen, resurssien käytön tehostuminen sekä uudenlaisten toimivien toimintatapojen syntyminen. Näiden kaikkien etujen summana voidaan pitää päällekkäisten palveluiden karsiutumista (Ursin, 9)

Edellisestä monialaisen yhteistyön eduista korostaisin Kuopion OMA -pilottia tarkasteltaessa uusien toimintatapojen kehittymistä. Toisena voisin korostaa asiakkaan, eli tässä tapauksessa nuoren, nopeampaa pääsyä palveluihin. Palveluilla ei pelkästään tarkoiteta niin sanottuja virallisia palveluita vaan myös niitä palveluita jotka tarjoavat nuorelle mahdollisuuden mielekkäämpään elämään sekä kontaktin toisiin ihmisiin, olla osa jotakin tai kuulua johonkin

Monialaisessa yhdessä tekemisessä on havaittu tietynlaisia osatekijöitä, jotka vaikuttavat monialaisen työympäristön kehittymiseen. Näitä havaittuja osatekijöitä ovat osallistujien erilaisuus, moniammatillinen rajapinta eli oppimisen tila, moniammatillinen tieto ja tarjoumat sekä kommunikaation rakentuminen (Ursin 2012,6).

2.3 Järjestöt monialaisina toimijoina

Kolmannen sektorin toimijat eli järjestöt ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta ovat täydentäneet kunnan sosiaali- ja terveyspalveluita jo kauan. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta on syntynyt jokaisella paikkakunnalla kuntalaisten omista tarpeista. Toiminta on alkanut muotoutua jonkun sairauden tai muun sosiaalisen tuen tai tarpeen ympärille. Sosiaalialan- ja terveysjärjestöjen syntyminen paikkakunnalle kertoo ja jäsentää jonkin sosiaalisen tai terveydellisen ongelman, siihen liittyvän ihmisryhmän (joko potilas, asiakas tai läheinen) ja toimintatarpeen olemassaolon. Päihdejärjestö ilmentää päihdeongelmaisten olemassaoloa, työttömien järjestö työttömien- eritoten pitkäaikaistyöttömien- olemassaoloa, vammaisjärjestö vammaisten ryhmää tai potilasjärjestö jonkin sairauden olemassaoloa (Möttönen & Niemelä 2005,57). Kaikkien yllä mainittujen sosiaalisten- tai terveydellisten ongelmien järjestötoimintaa on Kuopiossa. Järjestötoiminnan ei tarvitse rakentua pelkästään yllä mainittujen ongelmien ympärille, vaan järjestö voi tarjota mielekästä tekemistä elämään, esimerkiksi liikunnan tai muun harrastustoiminnan kautta.

Kolmas sektori eli kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta tarjoaa laajasti palveluja kansalaisille matalammalla kynnyksellä. Palveluiden tuottajana kolmas sektori on nykypäivänä merkittävä osa. Sosiaalialan- ja terveysjärjestöt korvaavat kunnan tarjoamia sosiaalialan- ja terveyspalveluja ammattitaitoisella sekä välittävällä työotteella. Palvelutarve tuodaan ”suoralla toiminnalla” näkyväksi ja tyydytetyksi. Jos taas palveluita on tuotettu, mutta niiden määrään, laatuun tai sisältöön ollaan tyytymättömiä, luodaan vaihtoehtoisia tai innovatiivisia toteutuksia jo toimivien palveluiden rinnalle (Möttönen ym.2005, 66). Järjestölähtöinen palvelujen tuottaminen toimii eettisyyden ja vahvan arvopohjan sanelemana. Suora toiminta tarkoittaa palvelun helppoa saatavuutta ilman monimutkaista palvelujärjestelmää ajanvarauksineen ja välkäksineen. Palveluita ja toimintaa voidaan muuttaa helposti tarpeiden mukaiseksi sekä

uudenlaisten mahdollisuuksien kokeileminen on yksinkertaisempaa. Järjestöjen toimintaa ei pyöritä niin raskasvetoinen ratas kuin julkisen puolen palveluita.

Järjestöllä on moniulottuvainen merkitys yhteiskunnassamme. Järjestöjen tehtävänä on toimia edunvalvojina niille joiden ääni ei pääse kuuluviin tai toisaalta järjestö on se joka uskaltaa käydä ikävien asioiden kimppuun. Tuoda esille ne ongelmat jotka muuten unohdettaisiin helposti. Möttönen & Niemelä (2005) ovat luetelleet järjestöiden pääasialliset tehtävät teoksessaan. Järjestöjen pääasiallisia tehtäviä on toimia edunvalvojajärjestönä hiljaisten ja vähäväkisten äänenä, vapaaehtoistoimintaa ja yhteisöllisyyttä ylläpitävinä, verkostojen vahvistajina, vertaistoiminnan ylläpitäjinä, eri alojen asiantuntijoina ja tiedon tuottajina sekä palveluntuottajina kehittää yhteisö-taloutta.

Järjestöt ovat asiantuntijajärjestöjä jotka tuottavat sekä tarjoavat laadukasta tietoa sekä helposti saatavia palveluja myös heikoissa asemissa oleville kansalaisille. Järjestöillä on vahva arvojen mukainen toiminta ja ne uskaltavat käydä ilkeiden asioiden kimppuun ja tuoda hiljaisten äänen esille. Muun muassa edellä mainittujen, niin sanottujen ominaisuuksien vuoksi, järjestöt olivat merkittävässä osassa Kuopion OMA-pilottia.

3 KUOPION OMA-PILOTIN RAKENTAMISPROSESSI

Tässä luvussa tulen avaamaan koko kehittämisprosessin alkaen joulukuusta 2015 loppuen elokuuhun 2016. Käyn ensin läpi tehtäväni jonka jälkeen kevään 2016 ideointivaiheet, jotka tulevat pitämään sisällään esittelyt järjestöjen verkostotapaamisista ja tapaamisissa syntyneistä ideoista sekä tarpeista. Ideointivaiheen jälkeen esittelen ideoinnista seuranneet käytännön kehittelyprosessivaiheet, joiden aikana tapahtui kaikki konkreettinen kehittäminen pohjautuen verkostossa nousseisiin ideoihin.

Kuopion OMA-pilotin kehittämisvaihe alkoi joulukuussa 2015 ja pilotti aloitti toimintansa syyskuun alussa 2016. Reilun puolen vuoden aikana järjestöjen yhteistyötapaamisia pilotin tiimoilta oli yhteensä kolme. Näissä yhteistyötapaamisissa oli edustajia Settlementti Puijolasta, Nuorten Palvelu ry:stä, Kuopion seudun Nuorisoasunnot

ry:stä, Turvalinkistä, kaupungin OSSI- osallistavan tuen kehittämishankkeesta hankkeesta, evankelisluterilaisesta srk:sta, Tukevan Osva-osaamisella vahvaksi hankkeesta ja Strattipajalta, Tatu ry:stä, Pohjois-Savon Nuorisoseurasta, Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:stä, SOMA-hankkeesta ja Mielenterveyden keskusliitosta. Yhteistyötapaamisten pohjalta pilotista rakennettiin suunnitelma, koordinaattorin ja vastuutahon toimesta, jota käsiteltiin ja kehiteltiin vastaamaan esille nousseisiin tarpeisiin.

3.1 Oma roolini kehittämisprosessissa

Toimin tässä vaiheessa, eli ideointi- ja kehittämisvaiheessa, pilotin koordinaattorina elokuun loppuun saakka. Tehtäviini kuului yhteistyössä vastuutahon, Kuopion Vamoksen, projektipäällikön kanssa tiivis yhteistyö. Tässä yhteistyössä roolini oli rakentaa pilottia verkostossa nousseiden ideoiden pohjalta konsultoiden vastuutahoa toimintoistani, sekä pohtimalla yhdessä prosessin etenemistä. Ideointivaiheen tehtäviäni olivat konkreettisesti järjestöjen verkostopalaverissa mukana oleminen eli muistiinpanojen ja havaintojen tekeminen sekä lopulta esille nousseiden ideoiden pohjalta käytännön toiminnan rakentaminen.

Ideointivaiheen jälkeen aloitin konkreettisen suunnittelun pilotista. Esille nousseet ideat täytyi rakentaa toimivaksi palvelumallikokeiluksi. Tämä sisälsi koko toiminnan suunnittelun käytännön tasolla, alkaen siitä ketä on paikalla ja milloin, sekä mitä tulee tapahtumaan milloinkin. Huomioon oli myös otettava pilotin toiminnan aikana tapahtuva tilastointi ja aineiston kerääminen.

Kaikessa suunnittelussa tuli ottaa huomioon verkostotapaamisissa nousseet ideat. Lisäksi pilottia oli markkinoitava sekä esiteltävä eri sektorin toimijoille, täytyi miettiä ne väylät josta nuoret saisivat tietoa pilotista, suunnitella avajaiset ja löydettävä tilat koko pilotin toteuttamiseen. Tehtävien määrää on vaikea avata yksityiskohtaisesti, koska niitä oli kehittämisprosessin aikana todella paljon. Tehtävien kuvat vaihtelivat verkostotapaamisista yksilötyöhön, sekä eri sektoreiden esittelypalaverista tilaneuvotteluihin. Sain olla tämän kehittämisprosessin aikana monessa mukana oppien samalla uusia asioita monipuolisesti.

3.2 Ideointi

Pilotin ideointi aloitettiin järjestötoimijoiden yhteistyöverkostossa joulukuussa 2015. Mukana oli paikallisia järjestöjen, yhdistysten sekä evankelisen seurakunnan edustajia. Verkostossa haluttiin löytää uusia yhteistyön muotoja nuorten auttamiseksi, olla nuorten saavutettavissa ja tarjota aikaa ja asiantuntemusta nuorten käyttöön. Tässä tapaamisessa todettiin, että tarjolla oli runsaasti palveluja, mutta palvelujen käyttö tulisi olla tehokkaampaa ja palveluihin ohjaaminen tulee olla selkeämpää. Asiakasryhmissä oli huomattu tarpeita, kuten nuorille mielekästä tekemistä iltaan (huomioiden nuorten ilta-ajan) ja viikonloppuihin, ylisukupolvista päivätoimintaa, yksinäisyyteen parannusta, tukea nuorten mielekkääseen vapaa-aikaan ja harrastusten löytämiselle. Asiakasryhmissä havaittuihin tarpeisiin haluttiin vastata kehittämällä yhdessä jotakin konkreettista, sekä parantaa verkostojen välistä viestintää.

Helmikuun 2016 alussa järjestettiin toinen järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötapaaminen. Keskusteltavia aiheita tuolloin oli palvelujen tehostaminen ja hyödyntäminen sekä yhteistyön kehittäminen sekä kuinka nuorten palvelutarpeisiin voidaan vastata. Nuorten palvelutarvetoiveita toi jokainen mukana oleva verkoston toimija omien kokemustensa kautta työstään.

Yhteistyötapaamisessa käytyjen keskustelun pohjalta päädyttiin lähteä vahvistamaan yhdessä laadukkaan ohjaamisen verkostoa, jota yhdistäisi yhteinen palvelulupaus ”Palvelu olen minä”. Keskustelujen pohjalta syntyi myös laadukkaan ohjausverkoston kaavio (LIITE 1), jossa yhdistyy kaikki ne yhteiset ajatukset ja pohdinnat siitä, mitä ja millainen laadukkaan palveluverkoston tulee olla.

Kokonaisuudessaan laadukkaan ohjauksen toiminta on välittävää, konkreettista sekä muutosta tuovaa. Verkostossa olleiden kokemusten pohjalta oli havaittu, että nuoret tarvitsevat ohjausta hyvinvointiin ja terveyteen, arkeen ja asumiseen, osallisuuteen ja mielekkääseen tekemiseen sekä työ- ja opiskeluelämäään liittyvissä asioissa. Ohjausverkostolla oli kaikki tämä taito ja tieto jo olemassa. Yhteistyöverkoston toimivuuden parantaminen ja tiivis yhdessä tekeminen ovat taitoja jotka edesauttavat nuoren ohjaamisen oikeaan palveluun nuoren tilanteen edistämiseksi. Avainkontakti on se henkilö kuka tapaa nuoren ensimmäisen kerran, kiinnostuu nuoren tilanteesta, ohjaa eteenpäin ja varmistaa ohjautumisen onnistumisen. Keskeisenä ajatuksena kaikilla,

että ohjausta, tukea, tieto tai neuvontaa tarvitseva nuori saa tiedon ja avun yhdeltä henkilöltä ja tämä henkilö hyödyntää palveluita nuoren tilanteen edistämiseksi.

Kolmas verkostotapaaminen oli sovittu jo edellisessä tapaamisessa maaliskuun lopulle. Tässä tapaamisessa oli tarkoitus konkretisoida laadukas ohjausverkosto yhdessä, sekä miettiä työskentelysuunnitelmaa. Ideoinnissa oli aika siirtyä miettimään konkreettisia asioita laadukkaan ohjausverkoston rakentamiseen. Ohjausverkoston toivottiin työskentelevän samojen seinien sisällä sekä tällä verkostolla toivottiin olevan yhteinen kalenteri, josta jokainen voisi varata itselle sopivia aikoja. Laadukkaan ohjausverkoston toivottiin tilana olevan Ohjaamon kaltainen toimintamalli joka toimisi matalan kynnyksen periaatteella. Kahvila- ja olohuonemainen tila helpottaa tilaan tulemistä. Virastomaiset tilat voivat olla nuorelle hankalia sekä epämiellyttäviä paikkoja hoitaa asioita tai tulla pyytämään apua asioihin. Laadukkaan ohjausverkoston toivottiin toimivan niin, ettei nuori tipu ohjausverkostosta.

Yllä mainittuja, verkostossa ilmenneitä toiveita oli tullut myös esille Nuoria Ohjaamassa -koulutuksessa, joka pidettiin Kuopion kirjastossa keväällä 2016. Seminaarin järjestivät Vamos Kuopio sekä paikallinen Elinkeino- liikenne- ja ympäristövirasto. Tämä seminaari oli tarkoitettu kaikille niille jotka työskentelivät tavalla tai toisella nuoria ohjaavassa työssä. Paikalla oli monialainen joukko eri ammattilaisia sekä myös nuoria. Seminaarissa pohdittiin ryhmätehtävien kautta tarpeellisia ajankohtaisia ohjauspalveluja, mitä ohjauspalvelulla halutaan saada aikaan sekä millaista ohjauspalvelun tulisi olla.

Seminaarissa ryhmätehtävien kautta tuli ilmi, että tällä hetkellä tarvittaisiin kasvotusten tapahtuvaa palvelua joka olisi helposti saatavilla sekä jokaisen ohjausta tekevän toimijan tiedossa. Ohjauspalvelumallin toivottiin olevan kahvilan tapainen paikka jonne nuoren ei tarvitse varata aikaa. Ohjauspalvelun toivottiin olevan aitoa, selkeää, tavoitteellista, rentoa, kotoisaa, aikaansaavaa, rehellistä, turvallista, kannustavaa, jatkuvaa sekä henkilöstön pysyvää.

Tämän kaltaisella ohjauspalvelulla haluttiin saada nuorille tunne, että sinne on tervetullut uudestaan. Ohjauspalvelun haluttiin auttavan nuorta löytämään toimintakyvyn joka olisi avain onnelliseen elämään sekä nuori kokisi saaneensa muutokseen asiaan

jonka vuoksi hakeutui palveluun. Ohjauspalvelun toivottiin myös antavan nuorelle eväitä hyvinvoinnin lisäämiseen sekä realistisen oman tien rakentamiseen eli nuorta autettaisiin löytämään omat voimavaransa ja tätä kautta omanlainen paikka maailmasta. Tämän kaltaisen ohjauspalvelun rakentamiseen ei välttämättä tarvita mitään uutta vaan jo olemassa olevia palveluja kehittämällä entistä paremmiksi, tuomalla ne kaikkien tietoon sekä yhdessä tekemällä tämä voisi olla mahdollista.

Ideoinnin aikana kokoontunut yhteistyöverkosto kokoontui vielä toukokuun lopussa sekä elokuun puolessa välissä. Nämä kerrat olivat käytännön asioiden esittelyä sekä läpikäymistä.

3.3 Ideoinnin kehittäminen käytännöksi

Näiden kaikkien edellä mainittujen ideoiden, pohdintojen ja toiveiden pohjalta alkoi Kuopion OMA- pilotin rakentaminen ja kehittäminen. Käytännön vaihe kehittämisprosessi kulki kokoajan ideoinnin rinnalla verkostotapaamisten pohjalta nousseiden ideoiden pohjalta, mutta suurin työmäärä alkoi huhtikuun alusta kun ideoitua toimintaa alettiin kehittää konkreettiseen muotoon. Maaliskuun loppupuolella pohdittiin ohjausverkostoon liittyviä ajatuksia siitä mitä voisimme tehdä ja kuinka jatkamme eteenpäin. Tästä alkoi virallisesti pilotin konkreettisin vaihe jolloin yhteiset ideat ja alettiin muuttamaan konkreettiseen muotoon. Loimme yhteisten pohdintojen ja toiveiden pohjalta alustavan suunnitelman pilotin toteutuksesta, sekä kyselyn, joka lähetettiin kaikille niille toimijoille jotka olivat olleet mukana ideointivaiheen tapaamisissa. Pilotin toteuttamisesta informoitiin myös julkisen- ja yksityisen sektorin toimijoita sekä kysyttiin mahdollisuutta ja halukkuutta osallistua pilottiin.

Toiminnan toteuttamisen kannalta oli tärkeää selvittää seuraavia asioita eri verkostojen toimijoilta:

- Kuinka usein ja pitkään järjestönne/organisaatiostanne edustaja(t) voi olla paikalla (esim. kerran viikossa osan tai koko aukioloajan)?
- Kuka järjestöstänne/ organisaatiostanne toimii yhteyshenkilönä, johon voisi ottaa yhteyttä nuoren asioissa, kun niitä aikanaan tulee?
- Mitä palveluja järjestönne/ organisaatiostanne voisi tarjota nuorille?

Pilotin päivittäisen toiminnan kannalta oli ensin selvitettävä kuinka paljon työntekijöillä eri sektorin palveluista oli mahdollisuus osallistua pilotin toteutukseen olemalla läsnä. Tämän tiedon avulla pystyimme hahmottamaan sekä rakentamaan pilotin toimintaa. Tärkeää oli myös selvittää kuka on se henkilö jokaisesta mukana olevasta palvelusta johon voidaan ottaa yhteyttä tarpeen mukaan. Tällä tarpeella tarkoitettiin nuoren tarvetta saada tietoa tai ohjausta johonkin palveluun esimerkiksi asumiseen tai vapaa-aikaan liittyen. Kyselyn avulla haluttiin myös selvittää se, mitä jokainen palvelu tuo mukanaan kokonaisuuteen. Tällä tiedolla pystyimme kartoittamaan, että palveluverkostomme oli mahdollisimman kattava ja monipuolinen.

Vastauksia tähän kyselyyn tuli melkein jokaiselta järjestöjen yhteistyöverkostossa mukana olevalta toimijalta sekä joiltakin yksityisen- ja julkisen sektorin toimijoilta. Osa toimijoista oli valmis olemaan paikalla useana päivänä viikossa, osa taas harvemmin. Joillakin toimijoilla paikalla oleminen onnistui sovitusti, esimerkiksi saapumalla paikan päälle kertomaan oman palvelunsa toiminnoista.

Kuopion OMA -pilotin kokonaisuus alkoi rakentua kyselyn vastauksien mukaan. Pystyimme hahmottelemaan millainen laadukkaan ohjauksen pilotti voisi kokonaisuudessaan olla. Kokonaisuudesta tehtiin alustava suunnitelma josta kysyttiin mielipiteitä laajasti eri sektorin toimijoilta. Tarkoitus ei ollut rakentaa pilottia salassa, vaan avoimesti yhdessä kuunnellen kaikkia toiveita sekä mielipiteitä ja saada aikaan kaikkien yhteinen kokeilu.

Päädyimme, että pilotti aloittaisi toimintansa syyskuun alusta. Kokeiluajaksi suunniteltiin kolme kuukautta. Tämä aika oli optimaalinen, koska lomat päättyivät ja koulut alkavat eri asteilla. Syksyn yhteishaku ajoittui myös alkusyksyyn. Paikka haluttiin löytää keskustan alueelta, koska sinne oli nuorten helppo löytää. Kokemusta sekä tietoa oli tullut ilmi yhteistyöverkostossa, että nuoret viettivät aikaansa kauppakeskuksissa, joten luontevaksi pilotin paikaksi lopulta muotoutui kauppakeskus Apaja. Opiskelijoiden monipuolinen käyttäminen haluttiin osaksi pilottia. Humanistisen ammattikorkeakoulun, Kuopion yksikön, toisen vuoden yhteisöpedagogiopiskelijoita pyydettiin osallistumaan pilotin toteutumisvaiheeseen. Opiskelijoiden pääasiallisiksi tehtäviksi suunniteltiin paikan päällä oleminen sekä nuorten kohtaaminen.

Yhteisenä ideana alusta saakka oli ollut, että paikka tulee olemaan kahvilanomainen, jonne jokaisen on helppo tulla, oli elämäntilanne millä pohjalla tahansa. Paikanpäällä tuli olemaan aina joku läsnä tarpeen tullen yhdessä nuoren kanssa miettimässä esiin nousseita asioita. Pilotin alustaviksi aukioloajoiksi päätimme ajat 12–19 tai 13–19. Pyrkimys oli rikkoa perus virastoaukioloaikoja, jolloin mahdollisuus asioiden hoitamiseen laajenee. Nuorille tämä aika mahdollisti paremmin asioiden hoitamisen sekä ohjauksen ja neuvonnan saamisen. Lisäksi tämä aika mahdollisti erilaisten ryhmien pitämisen tiloissa.

Pilotille ei haluttu hakea erillistä rahoitusta vaan se haluttiin toteuttaa jo olemassa olevilla resursseilla ja edistää, kokeilla ja kehittää tällä tavoin monialaista yhdessä tekemistä. Paikalla tuli aina olemaan yksi tai kaksi toimijaa järjestöstä tai muualta kolmannelta sektorilta tai yksityiseltä sektorilta. Paikalla oli myös pilotin alusta saakka muun muassa yhteisöpedagogi- tai sosionomiopiskelijoita. Lisäksi tarkoituksena oli, että paikalle saataisiin julkisen puolen työntekijä jaettuina päivinä esimerkiksi KELA, TE- toimisto, sosiaalityöstä tai terveydenhuollosta.

Pyrkimyksenä oli taata yhdessä, että voimme tarjota nuorille tietoa erilaisista aihealueista kuten työ- ja yrittäjäyys, vapaa-aika, koulutus ja opiskelu, hyvinvointi ja terveys, ihmissuhteet ja seurustelu, oma talous ja koti. Nämä kaikki aihealueet ovat osa jokaisen elämää ja tiedon saaminen jokaisesta aihealueesta täytyisi kaikilla olla tasa-vertaista. Nämä teemat tulivat toistumaan pilotin aikana. Viikot tultiin rakentamaan yhden teeman ympärille. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että teemaan kuuluvat toimijat olivat pilotissa paikalla aiheeseen sopivalla viikolla. Lisäksi viikolle koottiin teemaan liittyvää tietoa, jota myös mainostetaan sosiaalisen median kautta. Pilotille luotiin oma kalenteri, josta jokainen halukas pystyi varaamaan sopivan ajan olla paikanpäällä.

Ideoiden kehittäminen käytännöksi sisälsi kaiken yllä mainitun lisäksi nimen keksimisen, tilojen etsimisen, avajaisten suunnittelun, markkinoinnin, tilastoinnin ja dokumentoinnin suunnittelun sekä monia muita yllättäviä eteen tulleita asioita.

3.4 Kehittämisprosessin lopputulos

Kuopion OMA- pilotin haluttiin olevan yhteinen, jokaiselle oma tila tulla kohdatuksi. Pilotissa työskentelivät opiskelijat, nuoret ja eri sektoreiden toimijat yhdessä. Kuopion OMA-pilotti tuli olemaan olkkarityyppinen, avoin tila, joka oli tarkoitettu Kuopiossa asuville nuorille. Pilottia suunniteltiin yhdessä 3. sektorin, julkisen ja yksityisen puolen toimijoiden kanssa. Myös nuoret tulivat olemaan mukana suunnittelussa. Pilotissa mukana olevat toimijat ja sisällöt suuntautuivat alle 30-vuotiaisiin nuoriin. Kuopion OMA avattiin virallisesti Apajassa syyskuussa 2016 ja pilottina se oli auki 3 kk.

Kuopion Oman tarkoituksena oli tarjota läsnäoloa, ohjausta, tukea ja mahdollisuuksia nuorille liittyen vapaa-aikaan ja mielekkääseen tekemiseen, osallisuuteen, työhön, opiskeluun, yrittäjyyteen, arjenhallintaan sekä terveyteen ja hyvinvointiin. Alustavan suunnitelman mukaan Kuopion OMA oli auki arkisin noin 6 tuntia ma-pe klo12-20 välillä. Kuopion OMA-pilotissa oli mukana 3 yhteisöpedagogiopiskelijaa ja heidän lisäksi päivittäin suunnitellusti yhteistyötahon edustaja 3.sektorilta, hankkeesta, julkiselta tai yksityiseltä sektorilta sovitun ajan.

Toiminnan lähtökohtana oli kohtaaminen ja läsnäolo. Palveluperiaatteena oli Ohjaamojen lanseeraama slogan ”palvelu olen minä”. Tämä tarkoittaa että nuoria autetaan siinä hetkessä, etsitään tarvittava tieto ja tarpeen mukaan ohjataan tarpeen mukaisen palvelun äärelle. Kuopion OMAssa voitiin toteuttaa myös ryhmämuotoista toimintaa, nuorten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Esimerkiksi hankkeet ja 3. sektori pystyivät järjestämään tiloissa ryhmätoimintoja.

Kuopion OMA –pilotti oli tarkoitus toteuttaa kolmen kuukauden mittaisena projektina 1.9.-31.11.2016 välisenä aikana. OMAN ensisijaiseksi tehtäväksi määriteltiin nuorten kohtaaminen siten, että jokainen nuori koki olevansa tervetullut tilaan ja että juuri hänestä ohjaajat ovat kiinnostuneita. Toisena OMAN tehtävänä oli tarjota matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa. Tähän liittyen OMAN ohjaajille ja verkostoille toteutettiin tieto- ja neuvontatyön koulutuspäivä

OMAn aukiolo suunniteltiin iltapäivä- ja iltapainotteiseksi eli klo 13–19. Lisäksi nuorten ja nuorten kanssa toimivien toimijoiden oli mahdollisuus varata tilaa käyttöön

avoimia tilaisuuksia varten. OMAN ohjelma rakennettiin viikoittain vaihtuvien teemojen ympärille. Teemat käsittelivät nuorten elämää ja arkea: opiskelu ja työ, terveys ja hyvinvointi, pelaaminen, liikunta, vapaa-aika, koti- ja sisustaminen sekä monikulttuurisuus. Myös nuorten omille toiveille jätettiin tilaa. Viikoilla huomioitiin myös alueelliset ja valtakunnalliset tapahtumat. Elokuussa avattujen Facebook-sivujen yhteyteen liitettiin Google-kalenteri, josta eri toimijat pystyivät vapaasti varaamaan aikaa OMAan. Kalenterista kuka tahansa pystyi näkemään, mitä OMAssa milläkin viikolla tapahtuu ja ketä toimijoita on paikalla.

Kuopion OMA pilotin lähtökohtana oli, että se toteutetaan olemassa olevin resurssein, ilman erillisiä kustannuksia. Tilat löytyivät Kauppakeskus Apajasta. Kauppakeskus tuntui luontevalta vaihtoehdolta selvittää, koska siellä oli jo aiemmin pohdittu mahdollisuutta tarjota ohjattua tilaa nuorille, jotka viettävät aikaa Apajan käytävillä. Sisustus- ja käyttötarpeet saatiin lahjoituksena tai lainaksi yksityishenkilöiltä, kaupungilta ja yrityksiltä. Savon Sanomat lahjoitti kolmen kuukauden lehdet ja Leppäsen leipomo lahjoitti tilan nuorille päivittäin leipää ja pullaa. Tilastointivälineenä käytettiin Koordinaatin Nutitilastointisovellusta.

Kuopion OMA -pilotista tiedotettiin Kuopion kaupungin sivuilla sekä infokirjeellä laajalla sähköpostijakelulla eri toimijoille. Lisäksi tiedottamiskanavana toimivat Facebook ja Instagram. OMAsta tiedotettiin myös, sekä suunnitteluvaiheessa keväällä että toteutusvaiheessa syksyllä Vamos Kuopion ohjausryhmässä, kuntakokeilun ohjausryhmässä sekä monialaisessa nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa.

Tavoitteena ja mahdollisuutena oli, että Kuopion OMAsta tulee avoin, eri toimijoiden ja käyttäjien kohtaamispaikka, jossa vahvuutena oli kohtaaminen ja asiantuntevan ohjaamisen lisäksi mahdollisuus saada ajantasaista tietoa 3.sektorin palveluista ja hankkeista, löytää näitä toimijoita ja osallistua.

3.5 Osallisuutta, mahdollisuuksia ja aitoa kohtaamista

Kuopion OMA -pilotin nimi rakentui kolmen tärkeän teeman ympärille. Nämä teemat olivat osallisuus, mahdollisuus ja aito kohtaaminen. Näistä teemojen sanoista muodostui pilotin nimi OMA. Teemoja haluttiin tuoda esille pilotin joka päiväsessä toiminnassa.

Osallisuus voidaan tulkita kahdella erilaisella tavalla. Sillä voidaan tarkoittaa kuulumisen, mukanaolon tunnetta. Ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa, kun hän tekee työtä, harrastaa, osallistuu ja vaikuttaa. Valtaosa suomalaisista kokee tällaisen osallisuuden tunteen. Työttömät ja syrjäytyneet ihmiset jäävät usein paitsi tätä tunnetta. He kokevat olevansa ulkopuolisia, ulos sysättyjä, vailla osallisuuden kokemusta. Tällainen ei-osallisuus on ihmiselle lamauttava, jopa traumatisoiva kokemus. Ihminen perimältään sosiaalisena olentona haluaa kuulua, olla mukana, kokea osallisuutta. Se on yksi hyvän elämän perusedellytyksistä (Harju 2014). Kuopion OMA -pilotin haluttiin olevan osallisuutta edistävä paikka jossa kaikilla oli mahdollisuus tuntea olevansa osa yhteisöä.

Mahdollisuudella tarkoitettiin kaikille tasavertaista mahdollisuutta olla osa pilottia. Kuopion OMA oli mahdollisuus eri sektorin toimijoille, hankkeille sekä kaiken ikäisille. Vaikka pilotti oli lähtökohtaisesti suunniteltu nuorille, haluttiin pilotin edistävän yleisikäisten yhteisöllisyyttä. Kaikilla oli tasavertainen mahdollisuus toteuttaa ideoitaan pilotin tiloissa.

Aito kohtaaminen oli ideointivaiheessa kaikkien yksi tärkein lähtökohta. Kohtaamisessa haluttiin painottaa siihen, että nuori tuntisi itsensä tervetulleeksi sekä tärkeäksi juuri omana itsenään. Nuoren toiveita ja tarpeita kuunneltaisiin sekä otetaan vastuu ohjaamisesta oikean palvelun tai toiveen piiriin. Tässä ohjaus ja neuvonta vaiheessa nuorta ei jätetä yksin eikä pallotella palvelusta toiseen.

4 YHTEENVETO JA POHDINTA

Kuopion OMA -pilotin ideointi, kehittäminen ja rakentaminen olivat monipuolista, sekä mielenkiintoista. Koko puolivuotisen prosessin aikana sain nähdä, sekä kokea monialaisen yhdessä tekemisen eri puolia. Tehtävänä pilotin koordinoiminen oli haastavaa, mutta opettavaista. Pohtimani asiat liittyivät pääasiallisesti monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön kehittämisen hankaluuksiin, sekä niiden syihin. Lisäksi pohdin kehittämisprosessin vaikutuksia monialaisen yhteistyön kehittämiseen ja yhdessä tekemiseen.

4.1 Yhteistyön kehittäminen ja sen vaikutukset

Ison kehittämisprosessin koordinoiminen, rakentaminen ja uusien yhteistyömuotojen kokeileminen vaatii aikaa. Muutokset ovat helppoja puhumisen tasolla, mutta käytännön toteuttaminen on eri asia. Kärsivällisyyttä tarvitaan, sekä vaaditaan, puolin ja toisin. Haasteita toivat ne tilanteet jossa pilotti sai aikaan negatiivista palautetta. Nämä tilanteet vaativat itseltä uskomista pilotin ideaan. Negatiiviseen ensipalautteeseen ja reagointiin oli monia syitä, joita kirjoitin ylös sekä pohdin kehittämisprosessin aikana. Kuure & Lidman esittelevät teoksessa, Opaskirja monialaisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointipalveluissa, monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön haasteita.

Teokseen on listattu seuraavia haasteita:

- asenteet ja molemminpuolinen luottamus
- kätkeyt motiivit
- kaikkien täytyy voittaa
- yhteistyö vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä
- yhteistyö vaatii jatkuvuutta henkilöstösuhteissa
- osapuolien on tunnistettavansa oma roolinsa ja pitäydyttävä siinä
- kieliongelmiä ei saa väheksyä
- mukana olevien henkilöiden mandaatti ja
- poliittiset päättäjät osoittamat prioriteetit.

Haasteiden listassa on esitelty samankaltaisia haasteita, kuin pilotin kehittämisprosessi vaiheessa ilmeni. Jokainen listassa oleva haaste ilmeni jollain tavalla, mutta nostaisin tärkeimmäksi sen, että yhteistyö vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä.

Monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön rakentaminen ja kehittäminen eivät käy käden käänteessä, vaan ne vaativat aikaa ja kärsivällisyyttä (Kuure & Lidman, 31). Edelliseen lauseeseen on kiteytetty hyvin kaikki se, mitä itse opin kehittämisprosessin koordinoimisen aikana. Aikaa tarvitaan. Asiat eivät voi muuttua hetkessä, eikä niiden pidä. Kuopion OMA -pilotin kehittämisprosessin ja pilotin idea ei ollut rakentaa kerralla uudenlaista palvelumallia vaan kokeilla uusia yhteistyön muotoja, sekä mah-

dollisesti yhdistää eri sektorin työntekijöitä toimimaan yhdessä. Tämä kehittämisprosessi kokonaisuudessaan osoitti sen, että asiat eivät voi syntyä hetkessä. Yhteinen ideointi ja yhteistyön miettiminen ovat helpompaa, kuin niiden siirtäminen käytännön tasolle.

Myönteiset asenteet yhteistyötä kohtaan ovat välttämättömiä yhteistyön käynnistämiseksi. Osapuolilla on oltava yhteinen ymmärrys siitä, että nuorten ongelmia ei voi ratkaista yksin. Molemminpuolinen luottamus kehittää ja syventää yhteistyötä. Luottamus rakentuu yhteistyön myötä, ja kerran menetetty luottamus on aina vaikea rakentaa uudelleen. On huomattava, että myös organisaatio voi loukkaantua tai olla yhteistyökyvytön. Yhteistyötä tekevinä yksilöinä olemme organisaation edustajia. Jokaisella organisaatiolla on oma imagonsa, jonka mukaan meillä on ennakko-odotuksia siitä, miten yhteistyö alkaa sujua. Usein tuntuu siltä, että asiat hoituisivat nopeammin yksin. Yhteistyö vie aikaa enemmän kuin edeltä käsin osaat ajatella. Yhteisesti sovittu aikataulu auttaa näkemään yhteistyöprosessin etenemisen ja sen, miten oletetut tulokset saavutetaan. On osattava asettaa sekä lyhyen tähtäimen tavoitteet ja hyödyt että pitkän tähtäimen strategiset tavoitteet (Kuure ym. 31-32).

Eri sektoreiden toimintatapojen erilaisuus tuli esille kehittämisprosessin alkuvaiheessa. Eri työympäristöistä olevilla työntekijöillä on erilainen arvomaailma, termistö ja ajattelutapa. Lisäksi jokaisella on oma taustaorganisaationsa jolla on omanlainen toimintakulttuuri sekä johtamiskäytännöt. Vaikka erilaisuus tulisi nähdä voimavarana ja mahdollisuutena oppia jotain uutta, niin monialaisessa työskentelyssä se ei välttämättä onnistu. Monialainen yhteistyö ja sen rakentaminen vaatii aikaa ja kaikille osapuolille on annettava aikaa tottua uudenaikaiseen ajattelu- sekä toimintatapaan. Kaikilla täytyy olla tasavertainen oppimisen tila, jossa jaettu ymmärrys ja asiantuntijuus aktiivisesti syntyvät. Monialaisessa työskentelyssä kommunikaatio ja sen välitön toimiminen on avainasemassa. Omaa osaamista on haluttava jakaa sekä vasta-vuoroisesti ottaa sitä vastaan.

Kuopion OMA -pilotista saatiin rakennettua toimiva kokonaisuus joka vastasi nuorten sekä alueen eri sektorin toimijoiden tarpeisiin. Kehittämisprosessi kokonaisuudessaan oli monialaisen yhteistyön kehittämistä. Pilotti aloitti toimintansa syyskuun 2016 alussa tehtyjen suunnitelmien mukaan. Lisätietoa pilotin toteutuksesta, tuloksista sekä havainnoista saa kysymällä tämän opinnäytetyön kirjoittaneelta.

LÄHTEET

Alanen, Olli & Kotkavuori Aapo. Välittämisen ammattilainen. Vamoksen käsikirja etsivään nuorisotyöhön. Helsingin Diakonissalaitos. Helsinki.

Alanen, Olli & Kainulainen, Sakari & Saari, Juha 2014. Vamos tekee vaikutuksen. Vamos-nuorten hyvinvointikokemukset ja tulevaisuuden odotukset. Helsingin Diakonissalaitos. Helsinki.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2016. Viitattu 15.3.2017

<http://www.peda.net/veraja/keskisuomenely/ohjaamot/ohjaamo-toiminta>

Harju Aaro 2004 Osallisuus. Järjestötoiminnan tietopalvelu- Osallistuminen ja vaikuttaminen. Viitattu 10.4.2017.

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/osallisuus

Helsingin Diakonissalaitos 2017. Viitattu 12.2.2017.

<https://www.vamosnuoret.fi/verkostoille>

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.4.2017. www.thl.fi/sokra.

Metteri, Anna 1996. Elämme muutosta, jossa yhteistyö on perusteltu valinta ja realistinen mahdollisuus. Anna Metteri (toim.) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja, 1996. Helsinki: OY EDITA AB, 9 -14.

Metteri Anna 1996. Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja. Sosiaalityöntekijöin Liitto r.y

Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot.1. painos 2005. PS-kustannus: Jyväskylä.

Nuorisolaki 1285/2016. 3.luku 9§ Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialainen yhteistyö. Monialainen yhteistyö. Viitattu 26.3.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Nuorisolaki 1285/2016. 3.luku 8 § Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialainen yhteistyö. Kuntien vastuu. Viitattu 27.4.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu Koordinaatti 2014. Viitattu 18.4.2014

<http://www.koordinaatti.fi/fi/ajankohtaista/883/rehti-avasi-ovensu-kuopiossa.html>

Ursin, Jani. Monialainen yhteistyö ja sen arviointi. Kirjallisuuskatsaus

Opit käyttöön- hanke. Viitattu 26.3.2017.

www.koordinaatti.fi/sites/default/files/monialainen-yhteistyö-ja-sen-arviointi.pdf

LIITTEET

KAAVIO 1. Kuopion OMA -pilotti